

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาการติดตามผลการปฏิบัติงานของบัณฑิตคณะพยาบาลศาสตร์แมคคอร์มิค ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องครอบคลุมในหัวข้อต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตรและจุดมุ่งหมายในการประเมินหลักสูตร
  - รูปแบบการประเมินหลักสูตร
2. หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต
3. การติดตามผลการปฏิบัติงานของบัณฑิต
  - ความหมายและวัตถุประสงค์ของการติดตามผล
  - วิธีการติดตามผลและประโยชน์ของการติดตามผล

1. แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตรและจุดมุ่งหมายในการประเมินหลักสูตร

การประเมินหลักสูตร หมายถึง การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล แล้วนำข้อมูลมาใช้ในการตัดสินใจหาข้อบกพร่องหรือปัญหา เพื่อหาทางปรับปรุงแก้ไขส่วนประกอบทุกส่วนของหลักสูตรให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น หรือตัดสินใจหาคุณค่าของหลักสูตรนั้น ๆ (ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, 2539 : 192)

การประเมินหลักสูตร จึงเป็นกระบวนการที่ได้ข้อมูลในการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษา ด้วยจุดมุ่งหมายสำคัญที่คล้ายคลึงกัน ดังต่อไปนี้ (ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, 2539 : 133, 192-193, จันทรเพ็ญ เชื้อพานิช น้อมศรี เกท และ ไพฑูรย์ สิ้นลาวัฒน์, 2536 : 75)

1. เพื่อหาทางปรับปรุงแก้ไขสิ่งบกพร่องที่พบในองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตร เช่น ตัวหลักสูตร วัสดุอุปกรณ์ประกอบการสอน กระบวนการเรียนการสอน ฯลฯ มีความสอดคล้องเหมาะสมหรือไม่ ได้ผลเพียงใด และมีปัญหาอุปสรรคอะไร
2. เพื่อหาทางปรับปรุงแก้ไขระบบบริหารหลักสูตร การนิเทศกำกับดูแลและการจัดกระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
3. เพื่อช่วยผู้บริหารในการตัดสินใจว่าควรใช้หลักสูตรต่อไปอีก หรือควรยกเลิกการใช้หลักสูตรเพียงบางส่วน หรือยกเลิกทั้งหมด
4. เพื่อต้องการทราบคุณภาพของผลผลิตจากหลักสูตร ว่ามีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามความมุ่งหวังของหลักสูตร หลังจากผ่านกระบวนการทางการศึกษามาแล้วหรือไม่ อย่างไร

ฉะนั้น จึงอาจสรุปได้ว่า จุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตรก็เพื่อ

1. ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร
2. รักษามาตรฐานของหลักสูตร

1.1 รูปแบบของการประเมินหลักสูตร

ในปัจจุบัน รูปแบบของการประเมินหลักสูตรสามารถแบ่งเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ (ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, 2539 : 207-208, จันทรเพ็ญ เชื้อพานิช น้อมศรี เกศ และ ไพฑูรย์ สีนลรัตน์, 2536 : 85-90)

1. รูปแบบของการประเมินหลักสูตรที่สร้างเสร็จใหม่ ๆ เป็นการประเมินผลก่อนนำหลักสูตรไปใช้เพื่อจะหาคำตอบว่า หลักสูตรที่สร้างเสร็จแล้วนั้นดีหรือไม่ดีอย่างไร โครงสร้างหรือองค์ประกอบต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ มีความสอดคล้องเป็นเหตุเป็นผลหรือไม่ รูปแบบการประเมินหลักสูตรที่เด่น ๆ คือ เทคนิคการวิเคราะห์แบบปุยแซงค์ (Puissance Analysis Technique)

2. รูปแบบของการประเมินหลักสูตรในระหว่างหรือหลังการใช้หลักสูตร เมื่อหลักสูตรได้รับการปรับปรุงจากการทดลองใช้และนำไปใช้จริงได้สักระยะเวลาหนึ่ง จะต้องมีการติดตามและประเมินผลดูว่าหลักสูตรนั้นเกิดผลอย่างไร มีผลต่อผู้นำไปใช้ คือผู้บริหาร และผู้สอนอย่างไร และผลลัพธ์ที่เกิดกับผู้เรียนเป็นเช่นไร เพื่อจะหาคำตอบว่าควรใช้หลักสูตรนั้นต่อไปหรือไม่ หรือควรปรับปรุงแก้ไขอย่างไร ซึ่งในกลุ่มนี้สามารถแบ่งเป็นกลุ่มย่อย ๆ ได้เป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

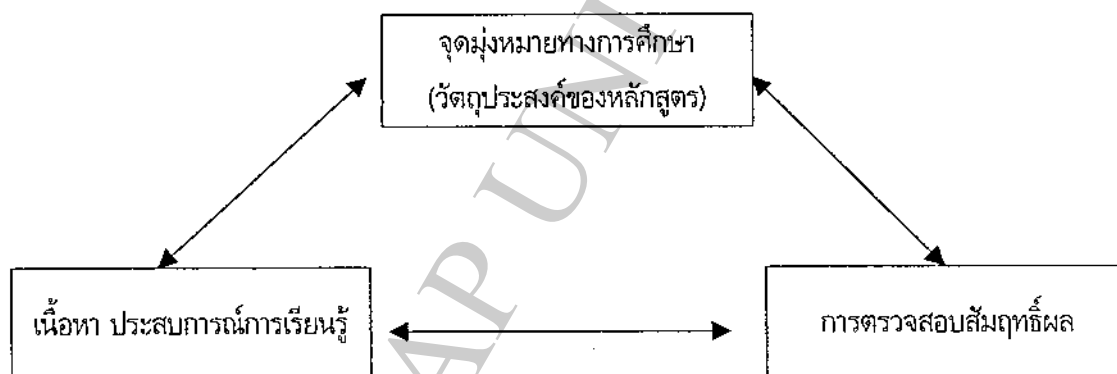
2.1 รูปแบบการประเมินหลักสูตรที่ยึดจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์เป็นหลัก (Goal Attainment/ Objective Model) เป็นรูปแบบการประเมินที่จะประเมินว่าหลักสูตรมีคุณค่ามากน้อยเพียงใด โดยพิจารณาว่าผลที่ได้รับเป็นไปตามจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ เช่น รูปแบบการประเมินหลักสูตรของไทเลอร์ (Ralph W. Tyler) และรูปแบบการประเมินหลักสูตรของแฮมมอนด์ (Robert L. Hammond)

2.2 รูปแบบการประเมินหลักสูตรที่ไม่ยึดเป้าหมาย (Goal Free Evaluation Model) เป็นรูปแบบการประเมินที่ไม่นำความคิดของผู้ประเมินเป็นตัวกำหนดความคิดในโครงการประเมิน ผู้ประเมินจะประเมินเหตุการณ์ที่เกิดตามสภาพความเป็นจริง และต้องไม่มีความลำเอียง เช่น รูปแบบการประเมินหลักสูตรของสคริฟเวน (Michael Scriven)

2.3 รูปแบบการประเมินหลักสูตรที่ยึดเกณฑ์เป็นหลัก (Criterion Model) เป็นรูปแบบการประเมินที่ต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญในการตัดสินคุณค่าของหลักสูตรโดยใช้เกณฑ์เป็นหลัก เช่น รูปแบบการประเมินหลักสูตรของสแตค (Robert E. Stake)

2.4 รูปแบบการประเมินหลักสูตรที่ช่วยในการตัดสินใจ (Decision-Making Model) เป็นรูปแบบการประเมินที่เน้นการทำงานอย่างมีระบบเกี่ยวกับการรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลและการเสนอผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลนั้น ๆ เพื่อช่วยในการตัดสินใจของผู้บริหารหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น รูปแบบการประเมินหลักสูตรของโพรวัส (Malcolm Provus) รูปแบบการประเมินหลักสูตรของสตีฟเฟิลบีม (Danien L. Stufflebeam) เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าการประเมินหลักสูตรมีหลายรูปแบบ และแต่ละแบบก็มีวิธีการประเมินผลแตกต่างกันออกไป อย่างไรก็ตาม การประเมินหลักสูตรก็มีจุดมุ่งหมายที่คล้ายคลึงกัน ดังที่ได้สรุปไว้ก่อนหน้านี้คือ เพื่อปรับและพัฒนาหลักสูตรและรักษามาตรฐานของหลักสูตร ประพนอม โอทกานนท์ (2543 : 126) ได้กล่าวถึงการประเมินผลหลักสูตรว่าจำเป็นต้องมีการวิเคราะห์องค์ประกอบย่อย ๆ ของหลักสูตร อาทิ ปรัชญา วัตถุประสงค์ กิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผล การวิเคราะห์วัตถุประสงค์ของหลักสูตร คือ การตีความหมาย วัตถุประสงค์ของหลักสูตรให้กระจ่างเพื่อเป็นทิศทางของการประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบการประเมินหลักสูตรของไทเลอร์ ที่เชื่อว่าจุดมุ่งหมาย/ วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้อย่างชัดเจน รัดกุม และจำเพาะเจาะจงจะเป็นแนวทางช่วยในการประเมินผล และ ไทเลอร์ ผู้ให้คำนิยามการศึกษาว่า "การศึกษาคือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม" ดังนั้นตามแนวคิดของไทเลอร์ พื้นฐานของการจัดหลักสูตร คือ ผู้จัดทำหลักสูตรจะต้องสามารถวางจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนว่าต้องการให้ผู้เรียนเปลี่ยนหรือมีพฤติกรรมเมื่อเรียนจบหลักสูตรแล้วอย่างไร และพยายามจัดประสบการณ์ การสอนเพื่อช่วยให้ผู้เรียนเปลี่ยนพฤติกรรมไปตามที่ต้องการ บทบาทของการประเมินหลักสูตรจึงอยู่ที่การดูผลผลิตของหลักสูตรว่าตรงตามจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดหรือไม่ รูปแบบการประเมินหลักสูตรของไทเลอร์ จึงเป็นการพิจารณาความสัมพันธ์ที่เป็นเหตุเป็นผลต่อกันขององค์ประกอบหลักสูตร 3 ส่วน คือ จุดมุ่งหมายทางการศึกษา ประสบการณ์การเรียนรู้ และการตรวจสอบสัมฤทธิ์ผลสัมฤทธิ์ผลของการเรียน ดังแผนภาพ (ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, 2539 : 223, ประพนอม โอทกานนท์, 2543 : 129)

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำวัตถุประสงค์ของหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์แมคคอร์มิค มาเป็นทิศทางในการประเมินผลหลักสูตรตามแนวคิดของไทเลอร์

2. หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต

คณะพยาบาลศาสตร์แมคคอร์มิค มหาวิทยาลัยพายัพ ได้จัดการศึกษาด้านการพยาบาล นับตั้งแต่ครั้งยังเป็นโรงเรียนฝึกหัดนางพยาบาลแมคคอร์มิค ในปี พ.ศ. 2466 เป็นต้นมา และได้มีการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงและความต้องการของสังคมมาโดยตลอด เพื่อให้การจัดการศึกษามีความสอดคล้องกับสังคมปัจจุบันยิ่งขึ้น ทางคณะ ได้ทำการแก้ไขปรับปรุงหลักสูตรใหม่ จากหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต เป็นพยาบาลศาสตรบัณฑิต โดยได้รับความเห็นชอบจากทบวงมหาวิทยาลัยให้ใช้หลักสูตรดังกล่าว ตั้งแต่วันที่ 1 พฤษภาคม 2536 จนถึงปัจจุบัน

ปรัชญาการศึกษาของหลักสูตร

คณะพยาบาลศาสตร์แมคคอร์มิค มหาวิทยาลัยพายัพ ตั้งอยู่บนรากฐานความเชื่อ ในองค์พระเยซูคริสต์เจ้า ซึ่งทรงเป็นแบบอย่างในการอุทิศตนเอง เพื่อช่วยเหลือผู้อื่น และยึดมั่นในปณิธานของมหาวิทยาลัยพายัพ คือ "สัจจะ-บริการ" โดยการแสวงหาความดีเลิศทางวิชาการและคุณธรรม เพื่อให้เห็นแจ้งในความจริงแห่งชีวิตและเสริมสร้างทัศนคติที่ดีในการบริการรับใช้สังคม

คณะพยาบาลศาสตร์แมคคอร์มิค เชื่อว่ามนุษย์ประกอบด้วยองค์ประกอบด้านร่างกาย จิตอารมณ์ สังคมและวัฒนธรรม ซึ่งมีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ นอกจากนั้นมนุษย์ยังมีความต้องการ มีคุณสมบัติเฉพาะและมีพัฒนาการตามระยะต่าง ๆ ของชีวิตแตกต่างกัน การพยาบาลเป็นงานบริการด้านสุขภาพที่จำเป็นต่อมนุษย์ ทั้งรายบุคคล ครอบครัวและชุมชน โดยเน้นการส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การรักษาพยาบาลและการฟื้นฟูสุขภาพเพื่อให้บุคคลสามารถดูแลตนเองได้ตามศักยภาพ

ดังนั้น การจัดการศึกษาพยาบาลจึงมุ่งผลิตพยาบาลวิชาชีพให้มีความรู้ ทักษะและทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพ มีมนุษยสัมพันธ์ มีความคิดเชิงวิเคราะห์ริเริ่มสร้างสรรค์ มีคุณธรรม จริยธรรม มีความเป็นผู้นำ เป็นพลเมืองดี ดำรงไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม สามารถพัฒนาตนเองและวิชาชีพ ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ ให้สอดคล้องกับนโยบายสาธารณสุขแห่งชาติ การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตลอดจนปณิธานการศึกษาของมหาวิทยาลัยพายัพ

วัตถุประสงค์ของหลักสูตร ผู้สำเร็จการศึกษาจะมีคุณสมบัติ ดังนี้

1. มีความรู้ ความเข้าใจถึงคุณค่าชีวิต ความเป็นมนุษย์ ความต้องการพื้นฐาน ตลอดจนการดำรงความสมดุลของชีวิต
2. มีความรู้ทางพยาบาลศาสตร์และศาสตร์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องและสามารถประยุกต์ใช้ในการให้บริการแก่บุคคลแต่ละวัยในด้านส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันโรค รักษาพยาบาลและฟื้นฟูสุขภาพทั้งในสถานบริการและชุมชน
3. สามารถนำกระบวนการพยาบาลมาใช้เป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาสุขภาพของบุคคล ครอบครัว ชุมชน ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม
4. สามารถเผยแพร่ความรู้และให้คำปรึกษาด้านสุขภาพ เพื่อให้บุคคลดูแลตนเองได้ตามศักยภาพ
5. สนับสนุนและร่วมมือในการทำวิจัยและนำออกไปใช้ในการพัฒนาตนเองและวิชาชีพ
6. มีความคิดเชิงวิเคราะห์และริเริ่มสร้างสรรค์ มีความเป็นผู้นำ มีความรับผิดชอบ และมีมนุษยสัมพันธ์ สามารถประสานงานและตัดสินใจได้อย่างมีเหตุผล
7. มีคุณธรรม จริยธรรม รักษาจรรยาบรรณและมาตรฐานของวิชาชีพ

8. รับผิดชอบต่อสถาบันและสังคม ในฐานะพลเมืองดีของระบอบประชาธิปไตยต่างไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีตลอดจนศิลปวัฒนธรรมอันดีงาม

9. มีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพปฏิบัติหน้าที่อย่างเสียสละ พร้อมอุทิศตนเพื่อบริการสังคม ตระหนักถึงความสำคัญในการให้ความร่วมมือต่อองค์กรและสมาคมวิชาชีพ

โครงสร้างของหลักสูตร

หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต กำหนดจำนวนหน่วยกิตตลอดหลักสูตรรวม ไม่น้อยกว่า 146 หน่วยกิต คิดเป็นหมวดวิชาศึกษาทั่วไป 33 หน่วยกิต หมวดวิชาเฉพาะ ซึ่งแบ่งออกเป็นกลุ่มพื้นฐานวิชาชีพ 31 หน่วยกิต และกลุ่มวิชาชีพ 77 หน่วยกิต และหมวดวิชาเลือกเสรี 6 หน่วยกิต

3. การติดตามผลการปฏิบัติงานของบัณฑิต

การติดตามผลการปฏิบัติงานของบัณฑิต เป็นส่วนหนึ่งของการประเมินสัมฤทธิ์ผลของหลักสูตร เพื่อให้ทราบว่าคุณภาพของผู้เรียนซึ่งเป็นผลผลิตของหลักสูตรมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามความมุ่งหวังของหลักสูตร หรือมีลักษณะที่พึงประสงค์เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร หลังจากผ่านกระบวนการทางการศึกษามาแล้วหรือไม่ อย่างไร และยังเป็น การติดตามความก้าวหน้าของผู้สำเร็จการศึกษาว่าสามารถนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาเล่าเรียน ไปใช้ในการปฏิบัติงานและประสบความสำเร็จในการทำงานหรือศึกษาต่อหรือไม่ เพียงใด มีความรู้และทักษะเพียงพอที่จะแก้ปัญหาและปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้ดีหรือไม่ โดยติดตามสอบถามจากผู้สำเร็จการศึกษาหรือบัณฑิต นายจ้าง หรือเจ้าของสถานประกอบการ (ใจทิพย์ เข็วรัตนพงษ์, 2539 : 196) ไรอัน และ ฮ็อดสัน (Ryan & Hodsun, 1992 : 198) ได้ให้ข้อคิดว่านายจ้างหรือผู้บังคับบัญชาสามารถให้ข้อมูลเฉพาะตัวของบัณฑิตและเปรียบเทียบผลการปฏิบัติงานของบัณฑิตกับบุคลากรพยาบาลอื่นในสถานประกอบการ ข้อมูลย้อนกลับจากนายจ้างจึงมีความสำคัญเพราะเป็นมุมมองที่ต่างจากมุมมองของฝ่ายการศึกษา เนื่องจากผู้สอนมักเชื่อว่าสถาบันการศึกษาได้เตรียมบัณฑิตที่มีความสามารถสูงกว่าที่ฝ่ายบริการรับรู้ในเรื่องทักษะต่าง ๆ เมื่อความคาดหวังของนายจ้างหรือผู้บังคับบัญชาและผู้สอนแตกต่างกัน "สะพานเชื่อม" จะต้องถูกสร้างขึ้นมาเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับบัณฑิตใหม่ข้ามจากสถาบันการศึกษาไปสู่โลกของการทำงานอย่างแท้จริง สถาบันทั้งสองจึงมีความสำคัญและมีคุณค่าที่จะสนับสนุนการสร้างบุคลากรพยาบาล โดยการร่วมมือประสานผลประโยชน์เพื่อวิชาชีพ

3.1 ความหมายของการติดตามผล

คำว่า "การติดตามผล" ตามพจนานุกรมทางการศึกษาของกู๊ด (Good 1973 : 565) ได้ให้ความหมายไว้ว่า เป็นการประเมินความก้าวหน้าของบุคคลในการปฏิบัติงาน โดยอาศัยเครื่องมือและกระบวนการวัด

เฮย์ส และ ฮีปสัน (Hayes & Hopson, 1977 : 122-123) ได้ให้ความหมายของ "การติดตามผล" ว่าเป็นกระบวนการที่จะทำให้ทราบว่า แผนการประกอบอาชีพของนักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาไปแล้วประสบความสำเร็จเพียงใด และในเวลาเดียวกันก็สามารถประเมินการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรที่ใช้อยู่ด้วย

รวิวรรณ ชินะตระกูล (2537 : 217) ได้กล่าวถึง "การติดตามผล" ว่าเป็นการศึกษาหรือติดตามผล เพื่อช่วยให้โรงเรียนได้ทราบถึงข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการศึกษา และบริการแนะแนวที่โรงเรียนให้แก่ผู้เรียนว่าเป็นอย่างไร สามารถช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาในด้านต่าง ๆ เพียงใด ในกรณีการติดตามผลผู้เรียนที่เรียนอยู่ในระดับอุดมศึกษา เพื่อจะได้ทราบผลและประสิทธิภาพของหลักสูตร วิธีสอน ตลอดจนกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อจะได้พิจารณาปรับปรุงส่งเสริมหลักสูตร วิธีสอน ตลอดจนงานแนะแนวต่าง ๆ ให้มีคุณค่ายิ่งขึ้นต่อการพัฒนาการเรียนของผู้เรียน

ลักขณา สิริวัฒน์ (2543 : 307) กล่าวถึง "การติดตามผล" ว่าเป็นบริการที่ทางโรงเรียนจัดขึ้น เพื่อติดตามผลการให้ความช่วยเหลือที่ทางโรงเรียนได้จัดไว้ให้กับผู้เรียนของตน ไม่ว่าจะอยู่ในโรงเรียนหรือออกจากโรงเรียนไปแล้ว ว่าได้มีการพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีหรือไม่ มากน้อยเพียงใด มีปัญหาหรืออุปสรรคอะไรบ้าง และยังช่วยให้ทราบถึงข้อดีและข้อบกพร่องของโครงการให้ความช่วยเหลือต่าง ๆ ซึ่งจะ เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานต่อไปให้ถูกต้อง เหมาะสม และบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้มากยิ่งขึ้น

จากความหมายที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การติดตามผล เป็นบริการที่จัดขึ้นเพื่อให้ทางโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาได้ทราบข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับโครงการที่จัดทำขึ้น เพื่อให้ความช่วยเหลือผู้เรียนหรือนักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในสถาบันการศึกษาหรือสำเร็จการศึกษาไปแล้วว่าแผนการประกอบอาชีพประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด และเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลการประกอบอาชีพของผู้ที่สำเร็จการศึกษา เพื่อประเมินความก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน ข้อมูลที่ได้จากการติดตามผล สามารถนำมาใช้ในการประเมินหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนที่ใช้อยู่ด้วย

วัตถุประสงค์ของการติดตามผล

ในการปฏิบัติงานใด ๆ ย่อมมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนสามารถนำไปปฏิบัติได้ เป็นเครื่องชี้แนวทางในการวางแผนดำเนินการในการทำงานนั้น ๆ เพื่อให้งานบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์อย่างแท้จริง การติดตามผลก็เช่นกัน ก่อนจะทำการติดตามผล ผู้ที่ทำหน้าที่ในการติดตามผล ต้องกำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจนแล้วจึงดำเนินการติดตามผลตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ ซึ่ง ลักขณา สิริวัฒน์ (2543 : 309-310) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการติดตามผลไว้หลายประการดังนี้

1. เพื่อสนับสนุนความก้าวหน้าของผู้เรียนในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านหลักสูตร เนื้อหาวิชาที่เรียน รวมทั้งกิจกรรมในชั้นเรียน
2. ให้ข้อมูลเพื่อช่วยผู้เรียนตัดสินใจในการวางแผนอนาคตที่เกี่ยวข้องกับโอกาสทางการศึกษา และความมุ่งหวังทางด้านอาชีพ

3. ช่วยในการประเมินผลการตัดสินใจเลือกวิชาเรียน หรือเลือกกิจกรรมนอกห้องเรียนที่ตรงตามความเป็นจริงมากขึ้น

4. เพื่อสนับสนุนส่งเสริมสภาพและความก้าวหน้าในการทำอาชีพต่าง ๆ ของผู้เรียนหลังจากจบการศึกษาแล้ว

5. เพื่อทราบว่าคุณเรียนที่จบไปแล้วประสบความสำเร็จและความก้าวหน้าในงานอาชีพหลังจากที่ได้รับการศึกษาอบรมจากสถาบันไปแล้วมากน้อยเพียงใด ข้อมูลเหล่านี้มีความจำเป็นในการประเมินผลหลักสูตรในอดีตและปัจจุบัน เพื่อปรับปรุงหลักสูตรในอนาคต

6. เพื่อทราบข้อมูลที่เป็นจุดอ่อนในด้านต่าง ๆ ของโปรแกรมทั้งหมดของสถานศึกษา

นอกจากนี้ วัชร ทรัพย์มี (2531 : 110) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการติดตามผลว่าเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงพิจารณาหลักสูตร เป็นต้นว่า วิชาใดมีประโยชน์แก่ผู้เรียนในการศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพ วิชาใดสมควรคงไว้ในหลักสูตร ควรจะปรับปรุงการสอนหรือปรับปรุงเนื้อหาวิชาใดและเพื่อเป็นการให้บริการแก่ผู้สำเร็จการศึกษาจากสถาบันไปแล้วเป็นบริการต่อเนื่อง ซึ่งควรใช้ในการติดตามผู้ที่สำเร็จการศึกษาในปีแรก เพราะระยะนี้อาจมีปัญหาในการประกอบอาชีพ ศึกษาต่อหรือการปรับตัวด้านอื่น ๆ

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การติดตามผลนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลหลักสูตรที่ใช้ ข้อมูลที่ได้รับจากการติดตามผลสามารถนำมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตร และจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น รวมทั้งข้อมูลด้านการทำงานของผู้สำเร็จการศึกษา สามารถนำมาวิเคราะห์เพื่อเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพหรือป้องกันปัญหาต่าง ๆ ในการประกอบอาชีพของผู้ที่สำเร็จการศึกษารุ่นต่อไป

3.2 วิธีการติดตามผล

ลักษณะ สิริวัฒน์ (2543 : 310) รวีวรรณ ชินตระกูล (2537 : 218) และวัชร ทรัพย์มี (2531 : 111) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับวิธีการติดตามผล ซึ่งสอดคล้องกันและสรุปได้ดังนี้

1. การติดต่อเป็นการส่วนตัวกับผู้ที่ต้องการติดตามผลโดยตรง โดยการสนทนาทางโทรศัพท์ การสัมภาษณ์ การประชุมอย่างไม่เป็นทางการ การประชุมกลุ่มและการอภิปราย

2. การติดต่อสัมภาษณ์ สอบถามข้อมูลบุคคลที่มีความสัมพันธ์หรือมีความรู้จักคุ้นเคยใกล้ชิดกับผู้ที่ต้องการติดตามผล เช่น บิดามารดา ผู้ปกครอง ญาติ และนายจ้าง เป็นต้น

3. การประชุมศิษย์เก่า เพื่อไต่ถามความเคลื่อนไหวของศิษย์เก่า โดยเฉพาะผู้แทนรุ่นต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ในการติดต่อสื่อสารระหว่างกันและกัน โดยให้ศิษย์เก่ามาอภิปรายแสดงความคิดเห็น

4. วิธีการสังเกตพิจารณาอย่างใกล้ชิดและละเอียดรอบคอบในพฤติกรรมของผู้ที่ต้องการติดตามผล

5. การใช้แบบสอบถามความคิดเห็น วิธีนี้ประหยัดเวลาเหมาะสำหรับติดตามผู้ที่สำเร็จการศึกษาจากสถาบันไปแล้ว

วิธีการติดตามผลดังกล่าวข้างต้น แต่ละวิธีมีส่วนดีและส่วนบกพร่อง การพิจารณาเลือกใช้วิธีการใดวิธีการหนึ่งหรือหลายวิธีประกอบกันนั้นขึ้นอยู่กับความเหมาะสมกับสถานการณ์ เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์มากที่สุด เช่น ถ้าต้องการติดตามผลผู้ที่สำเร็จการศึกษาไปแล้ว ควรเลือกใช้วิธีส่งแบบสอบถามเพื่อติดตามผลจะเหมาะกว่า (วัชร ทรัพย์มี, 2531 : 111)

ประโยชน์ของการติดตามผล

การติดตามผลมีประโยชน์ต่อสถาบันการศึกษา ดังต่อไปนี้ (อุษณีย์ เย็นสบาย, 2533 : 97 ; พนม ลิมอารีย์, 2533 : 230)

1. ใช้เป็นข้อมูลในการแก้ไขปรับปรุงหลักสูตร
2. ช่วยให้ผู้บริหาร ผู้ให้บริการแนะแนว หรือผู้จัดหลักสูตรใช้เป็นแนวทางในการปรับการเรียนการสอน ให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากขึ้น
3. ช่วยให้สถาบันการศึกษาต่าง ๆ มีข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับผู้ที่จบการศึกษาไปแล้วเพื่อเป็นแนวทางในการหาทางป้องกันปัญหาที่เคยเกิดขึ้นในอดีต ไม่ให้เกิดขึ้นซ้ำอีกในอนาคต
4. ทำให้ทราบความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียน และความจำเป็นก่อนหลังที่ผู้เรียนสมควรจะได้รับความช่วยเหลือ
5. ใช้เป็นข้อมูลสำหรับครูอาจารย์ จะได้เห็นความสำคัญในการจัดประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน ซึ่งจะมีผลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของผู้เรียน
6. ข้อมูลจากการติดตามผล ช่วยให้มองเห็นแนวโน้มของการดำเนินการ การปรับปรุงงานและการบริการแนะแนวในอนาคต

จะเห็นว่า การติดตามผลเป็นบริการที่สถาบันการศึกษาจัดขึ้น เพื่อให้การช่วยเหลือผู้เรียน/นักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในสถาบันการศึกษา และเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลการประกอบอาชีพของผู้ที่สำเร็จการศึกษาไปแล้ว เพื่อทราบความสามารถและปัญหาในการประกอบอาชีพของบัณฑิตเหล่านั้น รวมทั้งเพื่อทราบความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน อันจะเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงหลักสูตร การเรียนการสอนให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และเนื่องจากการติดตามผลทำได้หลายวิธี ดังนั้น ผู้ที่จะทำการติดตามผลจะต้องใช้วิจารณญาณในการเลือกเครื่องมือหรือวิธีการที่เหมาะสม จึงจะทำให้ได้ข้อเท็จจริงตรงกับความต้องการหรือวัตถุประสงค์ของการติดตามผลมากที่สุด

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วิภา เพ็งเสงี่ยม ศิริรัตน์ โมอ่อน สิริเพ็ญโสภา จันทรสถาพร และปฎิมา ชมกลาง (2542) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์ หลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลต่อเนื่อง 2 ปี เทียบเท่าปริญญาตรี และหลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์

ระดับต้น วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครราชสีมา ปีการศึกษา 2539 ผลการวิจัย พบว่า ผู้สำเร็จ การศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์ ผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาล ศาสตร์ ต่อเนื่อง 2 ปี เทียบเท่าปริญญาตรี และผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรระดับต้น มีความรู้ ความเข้าใจใน การปฏิบัติงาน มีความสามารถในการปฏิบัติการพยาบาล การปฏิบัติงานด้านการป้องกัน ส่งเสริม สุขภาพและการฟื้นฟูสภาพ การบริหารและวิชาการ ทักษะคิดต่องานและวิชาชีพ รวมทั้งบุคลิกภาพของผู้สำเร็จ การศึกษาอยู่ในระดับดี ทั้งในทัศนะของผู้สำเร็จการศึกษา ผู้ร่วมงานและผู้บังคับบัญชา

ยุวดี ภาษา สุภาณี เสนาดีสัย แสงทอง ชีระทองคำ (2544) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การประเมิน ความสำเร็จของหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ภาควิชาพยาบาลศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาล รามาธิบดี โดยใช้รูปแบบการประเมินหลักสูตรของ CIPP ผลการวิจัย พบว่า ผู้สำเร็จการศึกษาส่วนใหญ่ ยัง คงทำงานอยู่ในวิชาชีพพยาบาล ร้อยละ 92.3 มีความพึงพอใจในการทำงานอยู่ในวิชาชีพร้อยละ 71.91 ผู้สำเร็จ การศึกษาประเมินว่าหลักสูตรหมวดวิชาชีพและหมวดพื้นฐานวิชาชีพ มีคุณค่ามาก และรายวิชาที่บรรจุอยู่ใน หลักสูตรส่วนใหญ่มีคุณค่ามาก ผู้สำเร็จการศึกษาประเมินตนเองว่ามีสมรรถภาพของพยาบาลวิชาชีพมากกว่า ผู้บังคับบัญชาประเมิน และแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 นอกจากนี้ผู้สำเร็จการศึกษา ประเมินตนเองว่า มีลักษณะบุคลิกภาพของพยาบาลวิชาชีพในด้านต่าง ๆ อยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างดี เช่นเดียวกับที่ ผู้บังคับบัญชาประเมิน แต่มีคะแนนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนความคิดเห็นต่อ หลักสูตร อาจารย์และองค์ประกอบอื่น ๆ ของการจัดการเรียนการสอนอยู่ในเกณฑ์ดี

บุญเอิบ เซตต์สาคร และ นิภาวรรณ รัตนานนท์ (2545) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาความคิดเห็น ของบัณฑิตพยาบาล ผู้บังคับบัญชา และผู้ร่วมงานของบัณฑิต ต่อคุณลักษณะของบัณฑิตพยาบาล รุ่น 31 ปี พ.ศ. 2542 หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตของวิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี ผลการวิจัย พบว่า บัณฑิตพยาบาลและผู้บังคับบัญชา มีความเห็นว่า บัณฑิตพยาบาลมีความสามารถในการปฏิบัติงานระดับ ปานกลาง ส่วนผู้ร่วมงานของบัณฑิตมีความคิดเห็นว่า บัณฑิตพยาบาลมีความสามารถในการปฏิบัติงานใน ระดับสูง บัณฑิตพยาบาลและผู้บังคับบัญชา มีความเห็นว่า บัณฑิตพยาบาลมีบุคลิกภาพในระดับปานกลาง ส่วนผู้ร่วมงานมีความเห็นว่า บัณฑิตพยาบาลมีบุคลิกภาพในระดับสูง บัณฑิตพยาบาล ผู้บังคับบัญชาและ ผู้ร่วมงาน มีความเห็นว่า บัณฑิตพยาบาลมี ทักษะคิดต่องานและวิชาชีพอยู่ในระดับสูง บัณฑิตพยาบาลมี ความเห็นว่าสามารถนำความรู้ภาคทฤษฎีและประสบการณ์ภาคปฏิบัติไปใช้ในการปฏิบัติงานได้มาก โดยนำไป ใช้ด้านการปฏิบัติพยาบาลได้มากที่สุด ส่วนด้านการบริหารและด้านวิชาการนำไปใช้ปานกลาง สำหรับการนำไป ใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันและใช้ได้เหมาะสมกับความต้องการของท้องถิ่นอยู่ในระดับมาก